

Hyvä elämä rajallisella maapallolla

Arto O. Salonen

arto.salonen (at) metropolia.fi

ALKUOLETUKSIA

(a) Tässä salissa:

- Kaikki haluavat olla onnellisia
- Kaikki ovat maailmankansalaisia
- Kaikki ovat kuluttajia
- Kaikkien perustarpeet on tyydytetty

(b) Sivistyksemme laatu määrittyy tulevien sukupolvien toimintamahdollisuuksien kautta (1

(c) hyvä elämä = hyvinvointi = kestävä kehitys (2

---

1) Sen, A. (2009). The idea of justice. Cambridge: Harvard University.

2) Suomen kestävän kehityksen toimikunta (2012). Kansallisen kestävän kehityksen strategian uudistaminen 2012.

Luettavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=138792&lan=sv>

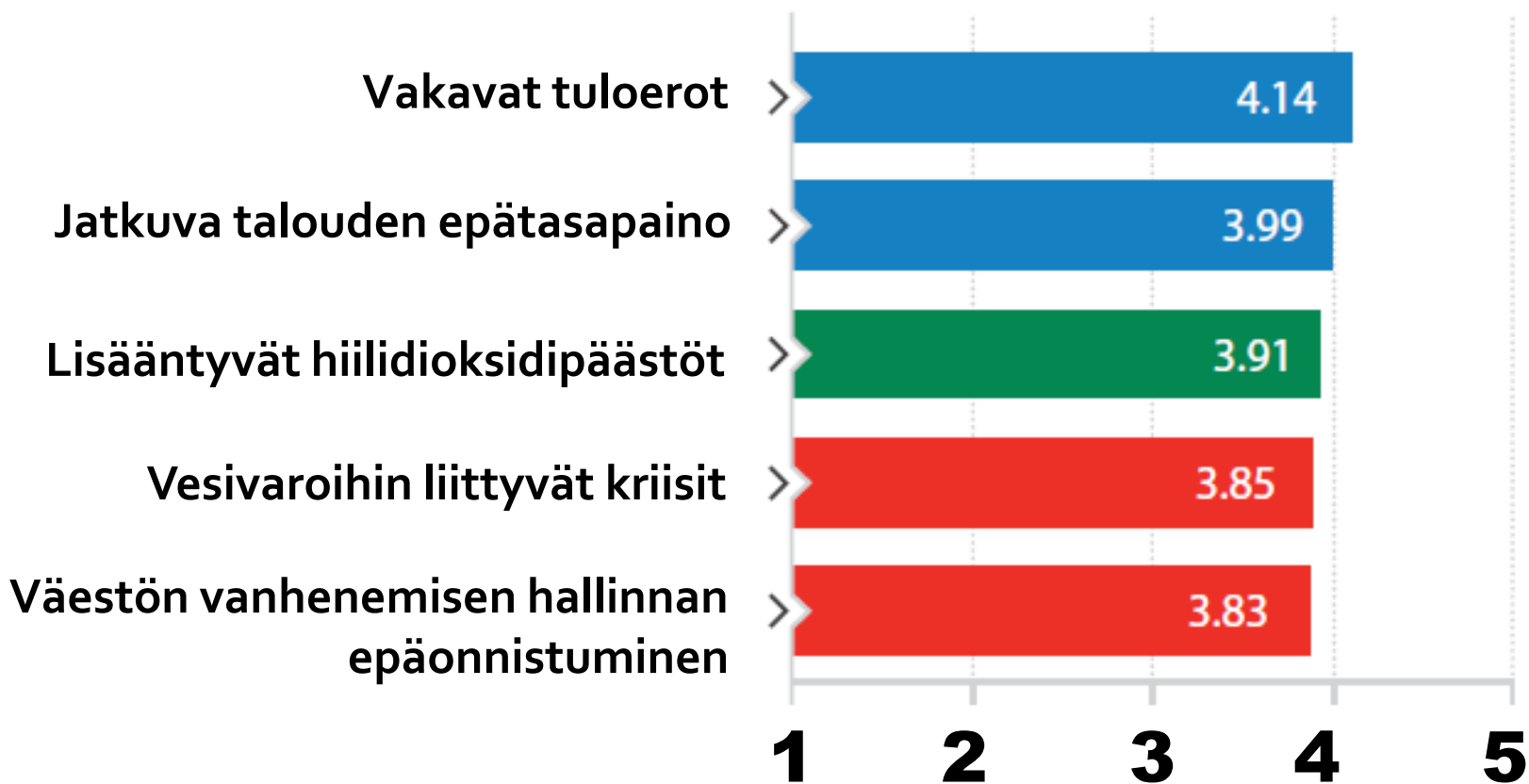
Esityksen sisältö

1. Aikamme suuret kysymykset
2. Hyvä elämä on materiaalista ja sosiaalista vaurautta
3. Kestävään elämäntapaan ja kulttuuriin siirtyminen
4. Yhteiskunnallinen muutos
5. Elämäntapojen muutos
6. Tarpeeksi kaikille ja ikuisesti

1

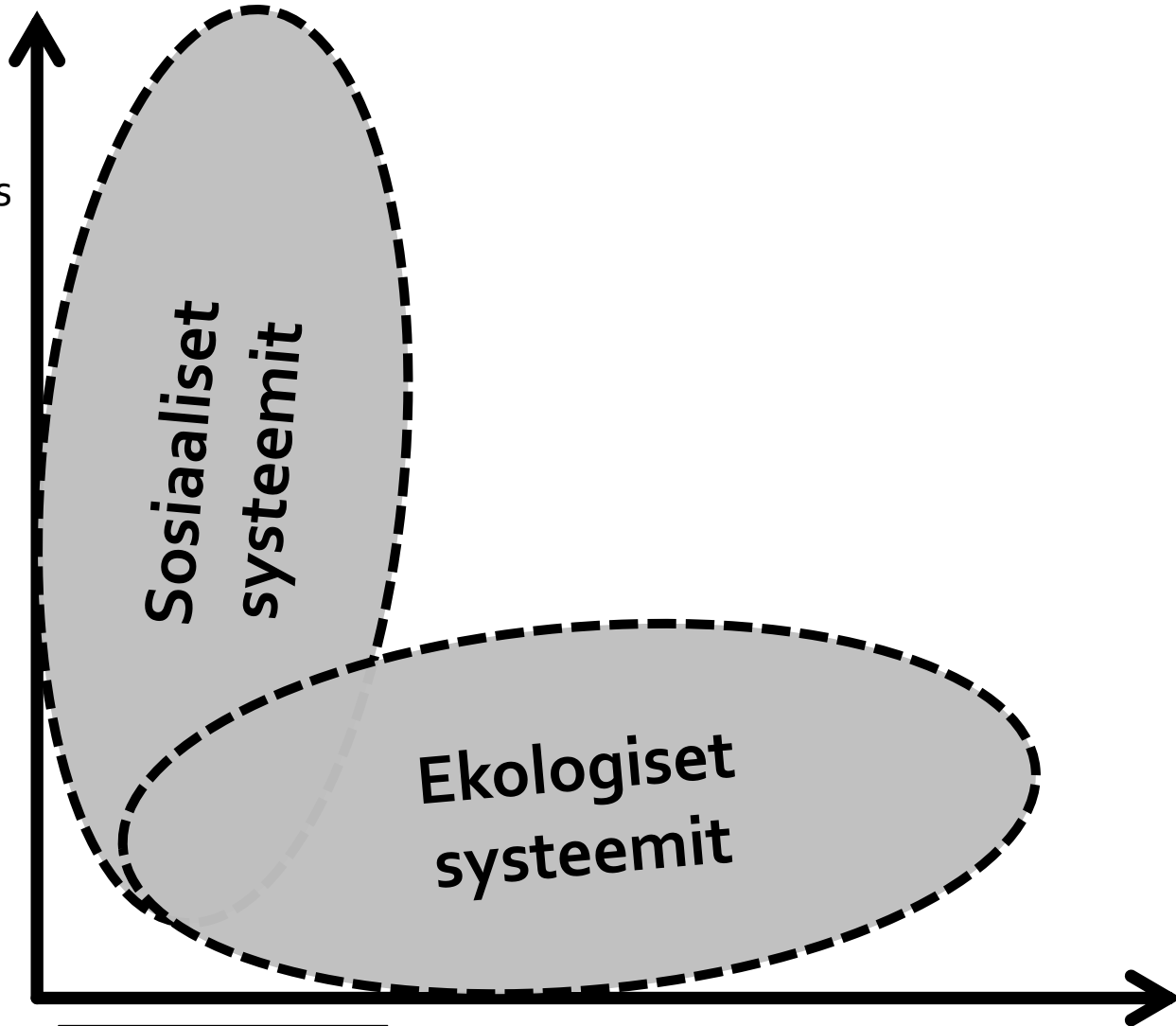
**Aikamme
suuret
kysymykset**

Lähtulevaisuuden (2013-2023) riskit ja niiden todennäköisyys

Suuret kysymykset ovat sosiaalisia ja ekologisia

Ihmisoikeudet
Arvokas elämä
Oikeudenmukaisuus
Tasa-arvo

Sosiaaliset huolet

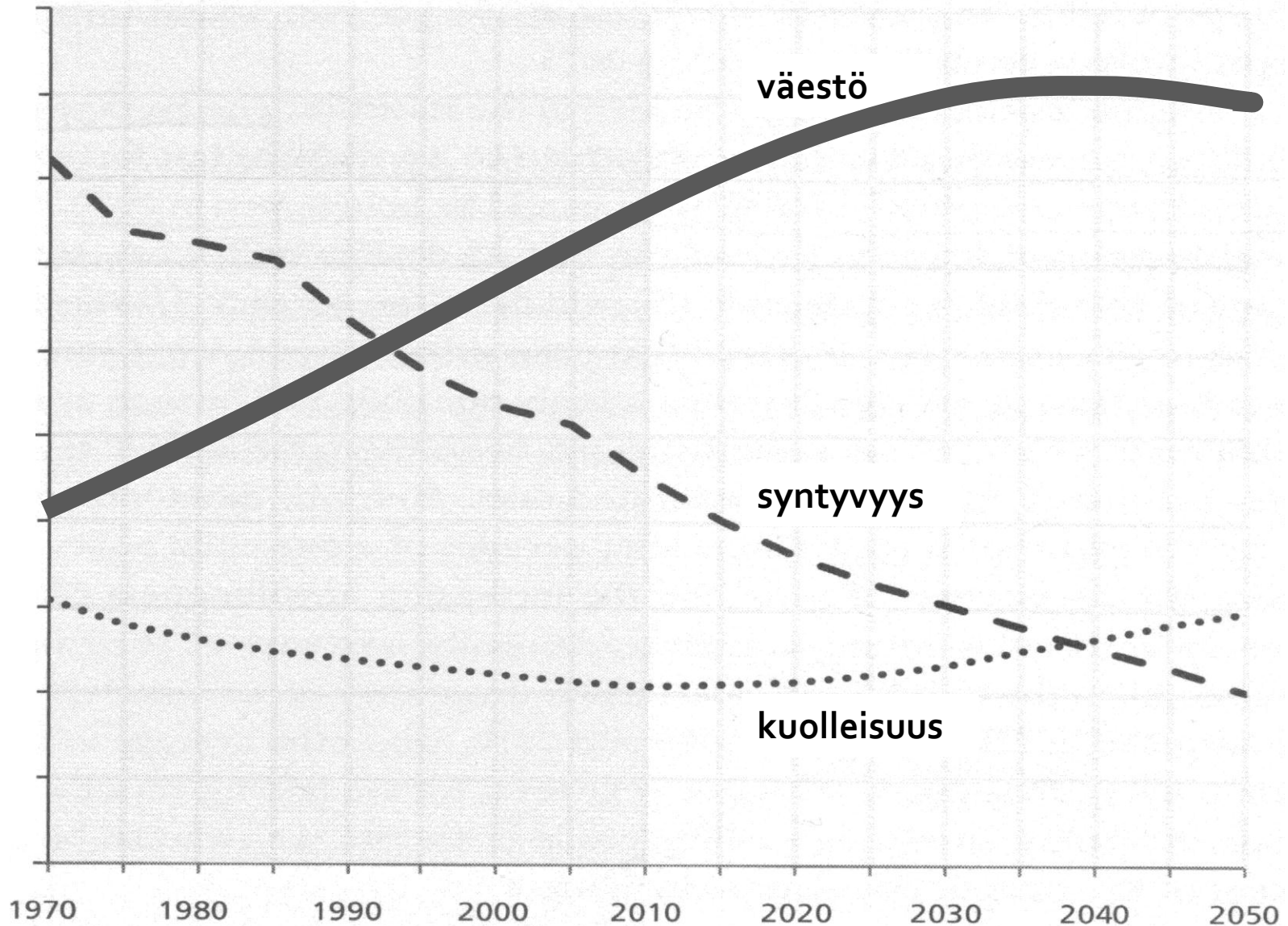
Ekologiset huolet

Planetaariset rajat,
Elämän edellytysten
säilyminen, luonnonvarat

Tulevaisuuteen liittyvien huoltien aiheuttajat

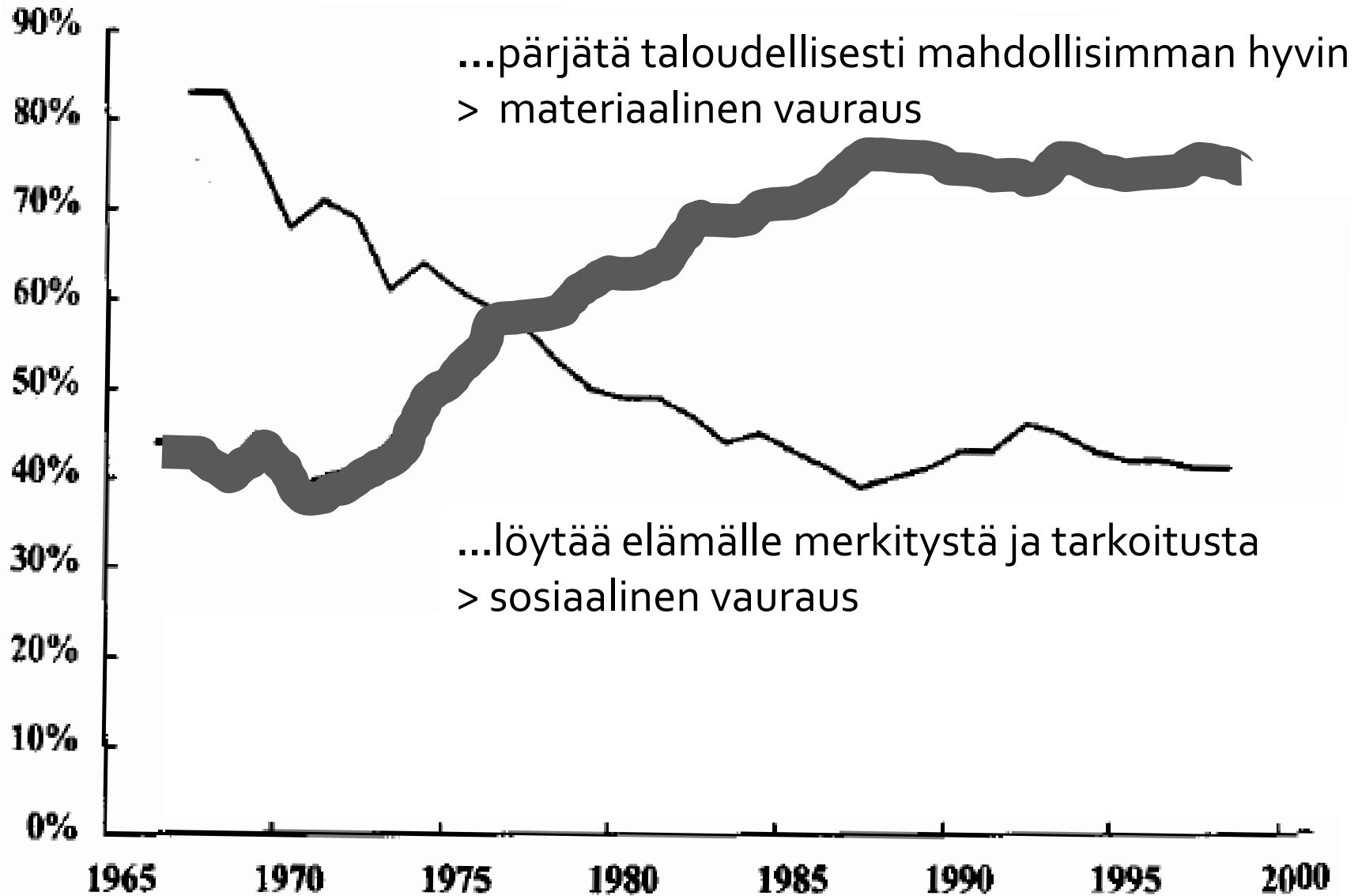
- väestön kasvu
- kulutuskeskeisyys
- elämän yksilökeskeistyminen

Väestön määrä vakiintuu 2050 mennessä

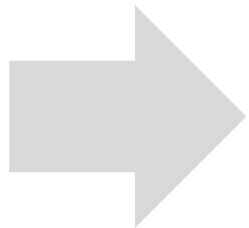
Haasteena on käsityksemme hyvästä elämästä?

Tärkeintä elämässä on...

Kulutuskeskeisyys leimaa suomalaista hyvinvoinnin tavoittelua

- (a) Suomalaisen elämäntavan materiaali-intensiivisyys on maailman **7.** suurinta (ruotsalaisten 25. ja norjalaisten 26. suurinta)
- (b) Suomalaisen kuluttamisen hiilidioksidipäästöt ovat maailman **9.** suurimmat (Pohjoismaiden suurimmat)
- (c) Suomalaisen ekologinen jalanjälki on maailman **11.** suurin (ruotsalaisen 13. ja norjalaisen 24. suurin)

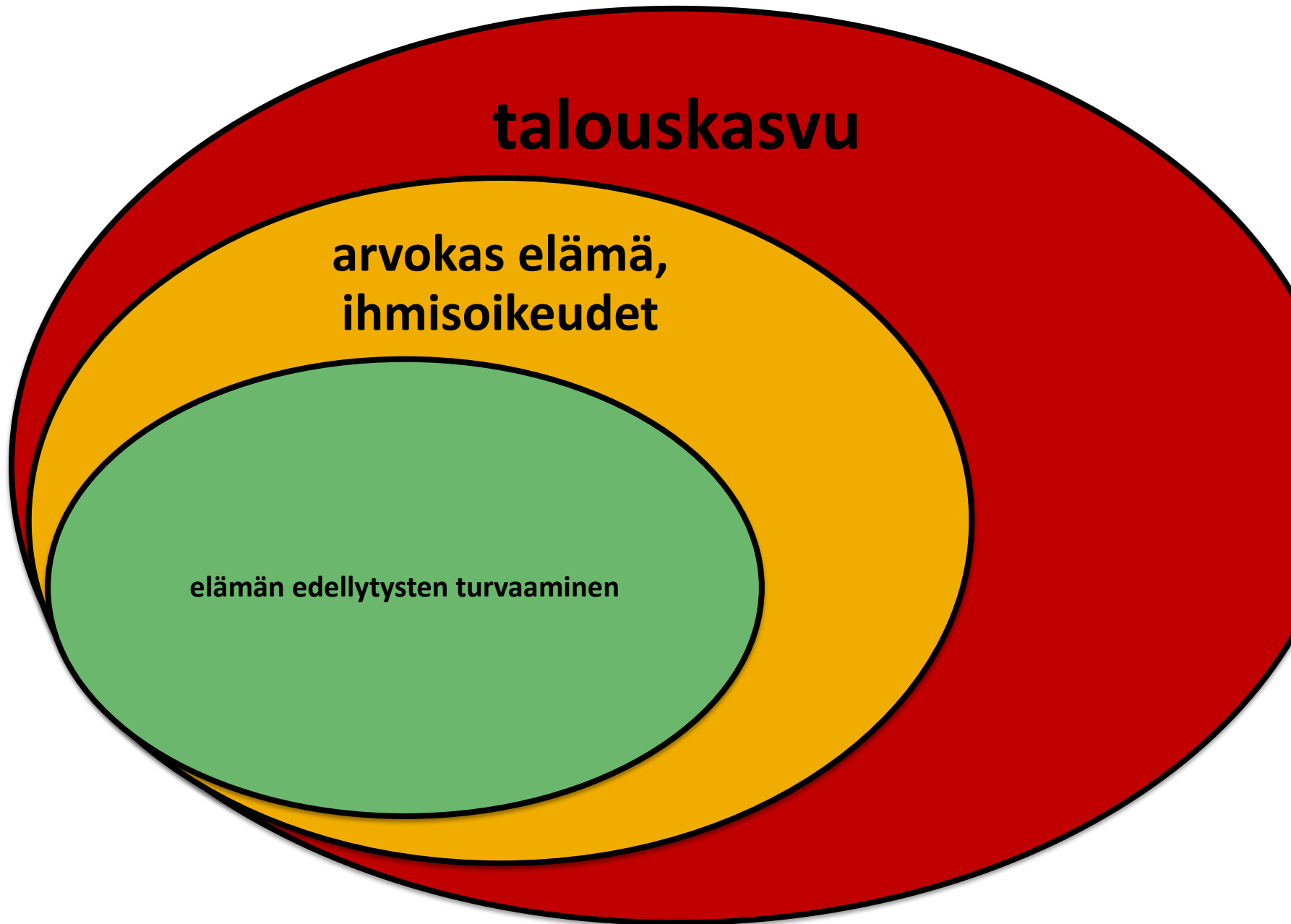
**Maapallon rajallisuus?
Ihmisten eriarvoistuminen?**

Dittrich, M., Giljum, S., Lutter, S., Polzin, C. (2012). Green economies around the world? Implications of resource use for development and the environment. Vienna: SERI. Luettavissa <http://seri.at/green-economies>

Caldeira, K., & Davies, S. (2010). Consumption-based accounting of CO₂ emissions. PNAS 107(12), 5687–5692.

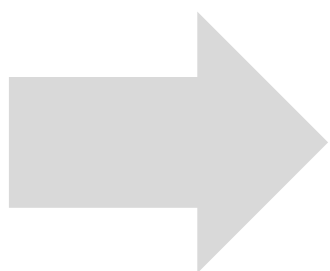
WWF (2012). Living Planet Report 2012. Biodiversity, biocapacity and better choices. Gland: World Wildlife Fund International.

Näin me toimimme?

Ilo ja voima uhkaa hävitä arkemme markkinaehtoisuudessa

- a) Kilpailu syrjäyttää yhdessä toimimista
- b) Kohtelemme toisiamme hyödykkeinä
- c) Ympäröivä todellisuus muuttuu harmaaksi arjeksi:
  - > mikään ei säväytä
  - > mikään ole pyhää

Merkityksettömyys
Turhautuminen
Välinpitämättömyys

Hyvinkään ampuja 17.1.2013 motiiveistaan:
"Oli niin huono, mitätön olo."

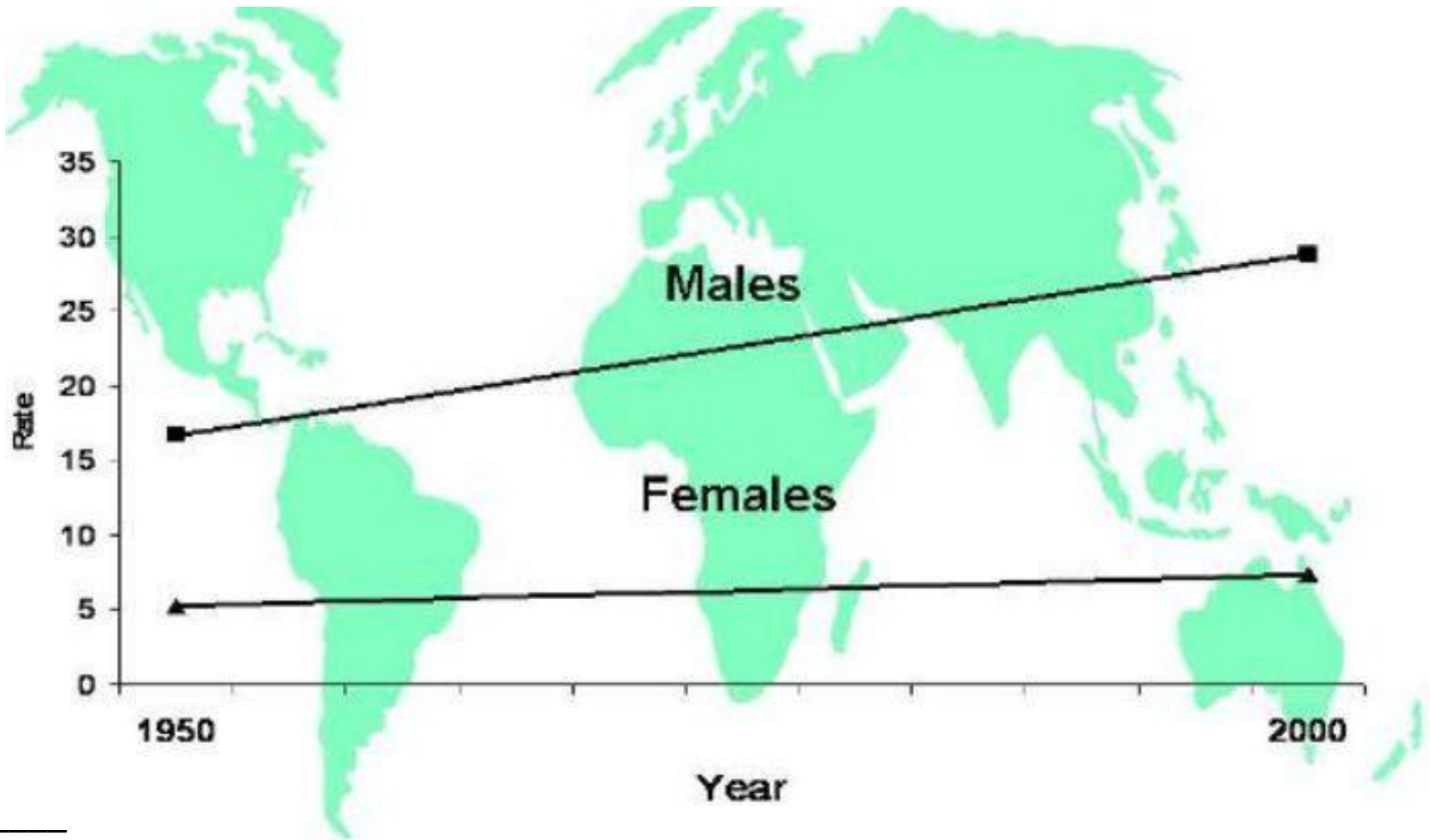
Marglin, S. (2008). *The Dismal Science. How Thinking Like an Economist Undermines Community*. London: Harvard University.

Benzer, M. (2011). *The Socialogy of Theodor Adorno*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nussbaum, M. (2010). *Not For Profit: Why Democracy Needs the Humanities*. Princeton: Princeton University Press.

Quoidbach, J., Dunn, E., Petrides, K.V., & Mikolajczak, M. (2010). Money Giveth, Money Taketh Away: The Dual Effect of Wealth on Happiness. *Psychological Science* 21(6), 759–763.

Itsemurhien määrä maailman sotien jälkeisenä vahvan talouskasvun aikana (100 000 asukasta kohden)

WHO (2002). Evolution of global suicide rates 1950-2000. World Health Organization. Luettavissa: www.who.int/mental_health/prevention/suicide/evolution/en/index.html

Elämän edellytysten tuhoutuminen on aikamme sokea piste?

60% elämää ylläpitävistä luonnon ekosysteemeistä on vahingoittunut tai kestäättömän käytön kohteena.

- Hengityskelpoinen ilma ja juomakelpoinen vesi?
- Kasvien pölytykset ja maaperän hedelmällisyys?
- Ilmaston vakaus?
- Maa-alueiden asuinkelpoisuus?
- Luonnonvarojen hupeneminen
  - > Uusiutuvat luonnonvarat
  - > Uusiutumattomat luonnonvarat

Rockström J. et al. (2009). A safe operating space for humanity. *Nature* 461, 472–475

DARA (2010.) The Climate Vulnerability Monitor 2010. The State of the Climate Crisis. 2010 report of the Climate Vulnerability Initiative. DARA and the Climate Vulnerable Forum.

Millennium Ecosystem Assessment (2005). *Ecosystems and Human Well-being: Synthesis*. Washington DC: Island Press.

Sale, P. (2011). *Our Dying Planet. An Ecologist's View of the Crisis We Face*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Aino Juslén, A., & Mannerkoski, I. (2010). *Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010*. Helsinki: Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus

WWF (2012). *Living Planet Report 2012. Biodiversity, biocapacity and better choices*. Gland: World Wildlife Fund International.

Worm, B., Barbier, E., Beaumont, N. et al. (2006). Impacts of Biodiversity Loss on Ocean Ecosystem Services. *Science* 314(5800), 787-790

Arvokas elämä? Sivistys? Ihmisoikeudet?

- “Will we ever be able to buy a fair-trade smartphone?”
- “Sinulla on se vaippa, ei sinun vessaan tarvitse päästä.”
- “Vastuullisesti tuotettu suklaa on pitkään harvojen herkkua.”
- Pakkotyö, lapsityö, ihmiskauppa, vaaralliset työskentelyolosuhteet ja toimeentuloa turvaamattomat palkat liittyvät tavanomaisiin päivittäin käyttämiimme hyödykkeisiin (vaatteet, kahvi, suklaa, riisi, jalkineet, tupakka, korut...)

TVPRRA (2009). List of Goods Produced by Child or Forced Labor. Trafficking Victims Protection Reauthorization Act of 2005. Bureau of International Labor Affairs, Washington: U.S. Department of Labor. Luettavissa: www.dol.gov/ilab/programs/ocft/PDF/2009TVPRRA.pdf

Härri, A (2013). Kaukainen kaatopaikka. E-jätteen matka Suomesta kehitysmaihin. Eettisen kaupan puolesta ry.

Mills-Knapp, S., Traore, K., Ericson, B., Keith, J., Hanrahan, D., Caravanos, J., (2012). The World's Worst Pollution Problems: Assessing Health Risks at Hazardous Waste Sites. Zurich: Green Cross Switzerland ja New York: Blacksmith Institute. Saatavissa www.worstpolluted.org/files/FileUpload/files/2012%20WorstPolluted.pdf

Reardon, S. (2012). Will we ever be able to buy a fair-trade smartphone? New Scientist 2860, 18

Kervinen, E. (2012). Vastuullisesti tuotettu suklaa on pitkään harvojen herkkua. Helsingin Sanomat 25.4.2012/B6.

Bertrand, W. (2011). Final Report - Oversight of Cocoa Industry in Ghana and Ivory Coast. Payson Center at Tulane University. Luettavissa www.childlabor-payson.org

Chan, Jenny, de Haan, Esther, Nordbrand, Sara & Torstensson, Annika (2010). Silenced to deliver: Mobile phone manufacturing in China and the Philippines. Stockholm: SOMO & SwedWatch
Coninck, N. Theuvs, M. & Overeem, P. (2011). Captured by Cotton. Exploited Dalit girls produce garments in India for European and US markets. Amsterdam: SOMO - Centre for Research on Multinational Corporations. Available: www.indianet.nl/pdf/CapturedByCotton.pdf

Ferus-Comelo, Anibel & Pöyhönen, Päivi (2011). Phony Equality - Labour standards of mobile phone manufacturers in India. Finnwatch, Cividep and SOMO, Kit Ho, Chun, Pöyhönen, Päivi & Simola, Eeva. (2009). Playing with Labour Rights: Music player and game console manufacturing in China. Helsinki: FinnWatch,

Mäkelä, Anni & Pöyhönen, Päivi. (2010). Kivihiltä idästä ja etelästä. Vastuullisuus energiayhtiöiden ostoissa. FinnWatch 3/2010.

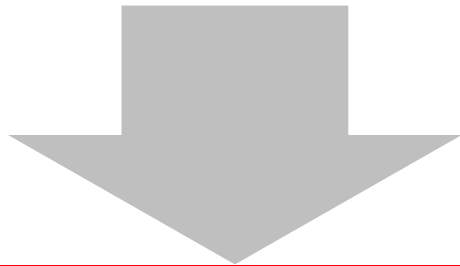
Pöyhönen, P. (2009). Fair Phones: It's Your Call – Why Finnish mobile operators should be responsible for supply chains. Helsinki: Finnwatch.

Vartiala, S., Purje, H., Hall, A., Vihersalo, K. ja Aukeala, A. (2013). Halvalla on hintansa. Kaupan omien merkkien tuotteiden vastuullisuus. Finnwatch 1/2013. Luettavissa: http://www.finnwatch.org/images/finnwatch_private_label_web_2_rev.pdf

Muutos on välttämätöntä

Materiaalisen hyvinvoinnin kustannukset on ulkoistettu

- a) maaperään,
- b) ilmakehään, sekä
- c) kehittyvien maiden kansalaisten ja
- d) tulevien sukupolvien ongelmaksi.

Kehityksen jälki on likaista ja epäreilua

> Osoittaa ekologista ja sosiaalista sivistymättömyyttä?

2

**Hyvä elämä on
materiaalista ja
sosiaalista
vaurautta**

Materiaalisen vaurauden merkitys vähenee kun perustarpeet on tyydytetty

Bruttokansantuote kolminkertaistui vuodesta 1966 vuoteen 2004 Suomessa.

> koettu tyytyväisyys elämään ei lisääntynyt

Materiaalinen hyvinvointi kääntyy meitä vastaa?

Ylipainoisuus on aliravitsemusta merkittävämpi ennenaikaisten kuolemien aiheuttaja.

Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, J., & Heikkilä, M. (toim.) (2008). Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Stakes.

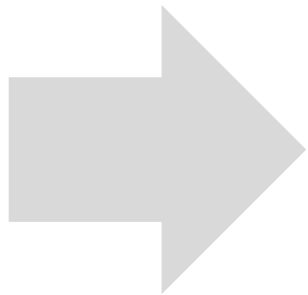
Layard, R. (2005). Happiness: Lessons from a new science. New York: Penquin Press

Diener, E., & Seligman, M. (2004). Beyond Money. Psychological Science in the Public Interest 5(1), 1–31.

Lim, S., Vos, T. & Flaxman, A. ym. (2012). A comparative risk assessment of burden of disease and injury attributable to 67 risk factors and risk factor clusters in 21 regions, 1990–2010: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2010. Lancet 380 (9859), 2224–2260.

Rahan käytön muutos 1875-1995

	Ruotsi		Yhdysvallat	
	Vuosi 1875	Vuosi 1995	Vuosi 1875	Vuosi 1995
Ruoka ja juoma	50	15	57	12
Vaatteet ja kengät	10	3,5	14	4
Asuminen	27	24,5	16	14
Terveystenhoito ja koulutus	3	21,5	3	34
Muu (ei perustarpeet)	10	35,5	10	36
YHTEENSÄ	100 %	100 %	100 %	100 %

Markkinatalous on loistavasti onnistunut turvaamaan perustarpeemme.

Kukoistan, jos saan tunnustusta omasta arvokkuudestani?

- Kokemus kunnioituksesta
- Kokemus tasavertaisista mahdollisuuksista
- Kokemus vaikuttamismahdollisuuksista, toimintavapaudesta ja täysivaltaisuudesta
  - tuntuma
  - osallisuus
  - kuulluksi tuleminen
  - demokratia
- Kulttuuriseen perinteeseen liittyminen

Sosiaalinen vauraus voi lisääntyä rajattomasti

Kolme tietä tyytyväisyyteen

“Olen tyytyväinen elämääni” (asteikko 1-7)

Materiaalisesti vauraimmat amerikkalaiset	5,8
Itä-Afrikan masait	5,7
Satunnaisotos ruotsalaisia	5,6

Pitkä ja merkitykselliseksi koettu elämä on tärkeintä?

Costa Ricassa

- ihmiset elävät yhtä pitkään kuin britit
- ihmiset ovat tyytyväisempiä elämäänsä kuin britit
- ekologinen jalanjälki on noin puolet keskivertobritin ekologisesta jalanjäljestä.

Costa Rican ekologinen jalanjälki on maailman 69. suurin (Suomen 11. suurin)

Abdallah, S., Michaelson, J., Shah, S., Stoll, L. & Marks, N. (2012). The Happy Planet Index: 2012 Report. A Global Index of Sustainable Well-being. London: New Economics Foundation.

Abdallah, S., Thompson S., Michaelson J., Marks, N., & Steuer N. (2009). Why good lives don't have to cost the Earth. London: The New Economics Foundation.

WWF (2012). Living Planet Report 2012. Biodiversity, biocapacity and better choices. Gland: World Wildlife Fund International.

3

**Kestäväään
elämäntapaan
ja kulttuuriin
siirtyminen**

Universaalit arvot luottamusta herättävän tulevaisuuden perustaksi

VAPAAUS JA VASTUU

Demokratia,
väkivallattomuus ja
rauha

Ekologinen eheys ja
monimuotoisuus

Ihmisten keskinäinen
riippuvuus ja
tasavertaisuus

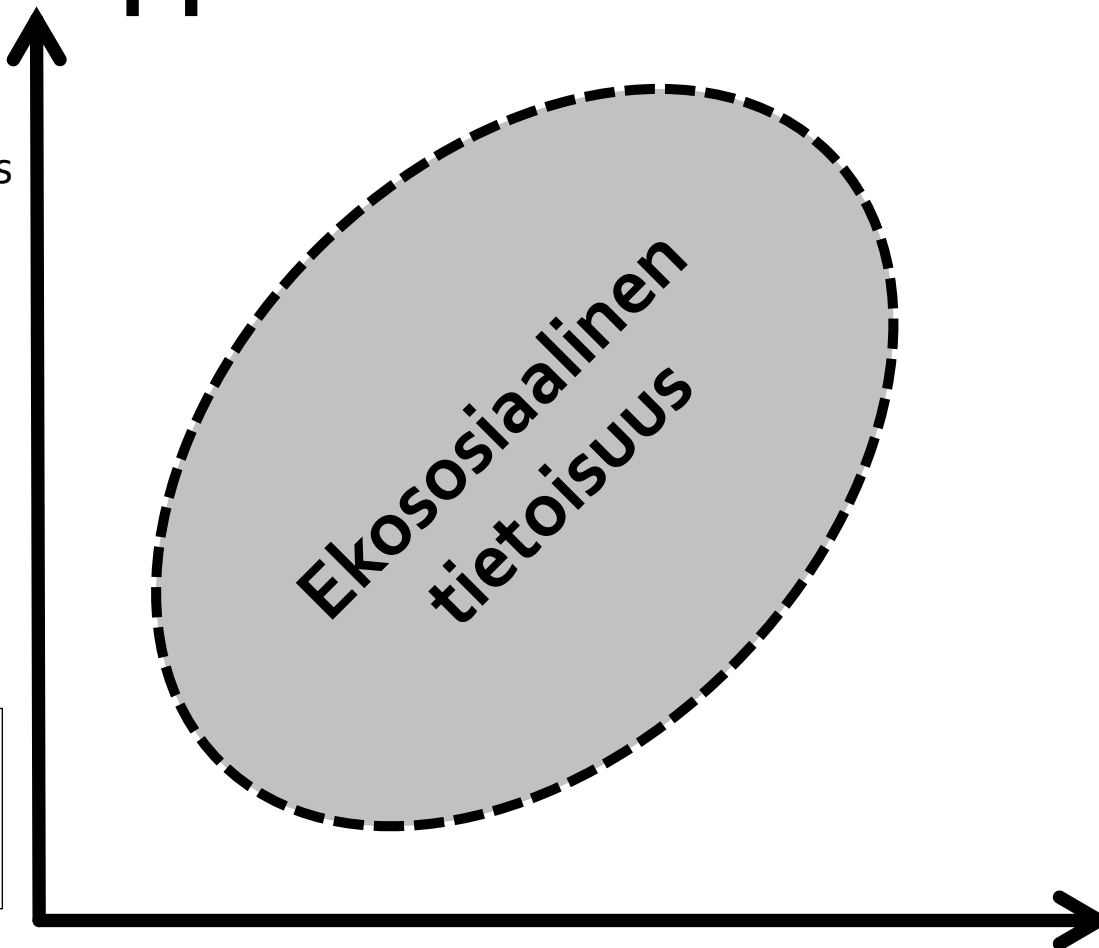
Ekososiaalinen sivistys päämääräksi

Ekososiaalinen sivistys on inhimillisen kasvun kautta saavutettu ymmärrys ihmisen vapauksista ja vastuista, jotka perustuvat riippuvuuteen luonnosta ja toisista ihmisistä.

- Annukka Luomi, Käsitys-hanke

Ekologisen ja sosiaalisen todellisuuden keskinäisriippuvuus

Ihmisoikeudet
Arvokas elämä
Oikeudenmukaisuus
Tasa-arvo

Sosiaaliset huolet

Ekologiset huolet

Planetaariset rajat,
Elämän edellytysten
säilyminen, luonnonvarat

4

Yhteiskunnallinen muutos

Muutos on mahdollista

- Maaorjuutta ei enää ole
- Siirtomaakulttuuria ei enää ole
- On luotu yhteiset pelisäännöt arvokkaalle elämälle (Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948 ja Kansainvälinen rikostuomioistuin 2002)
- Otsonikadon eteneminen on pysäytetty

- Turvavöitä ei käytetty autoissa muutama vuosikymmen sitten...

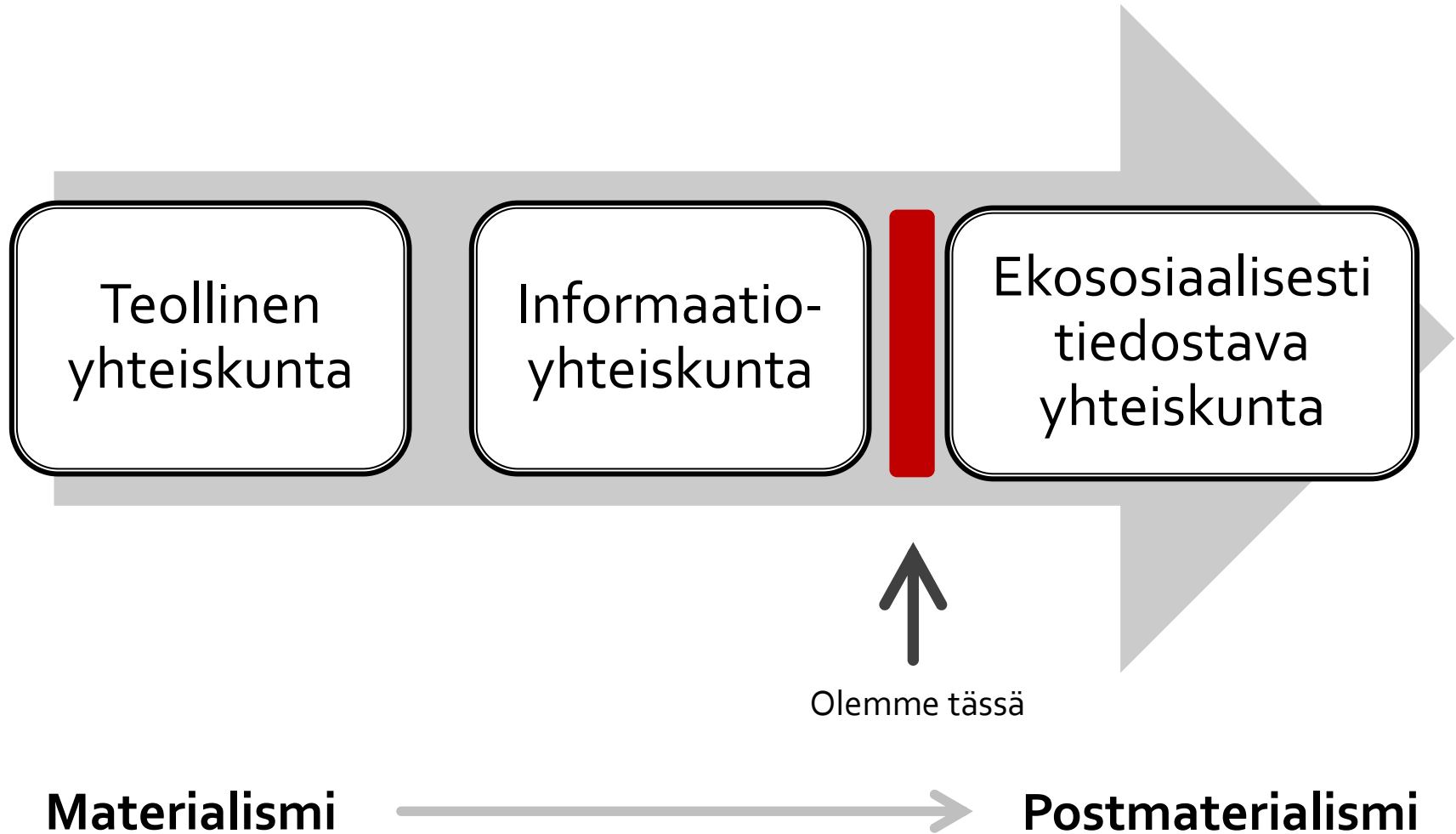
Lajittelu kotitalouksissa vuonna 2006 ja 2012

	2006	2012
Biojäte	48%	59%
Sanoma- ja muut lehdet	89%	93%
Maito- ym. kartonkitölkit	35%	61%
Pakkauspahvit	56%	80%
Lasipurkit	66%	78%
Metallit	51%	68%
Ongelmajätteet	74%	82%

Jopa tapoihin ja riippuvuuksiin liittyvät asiat muuttuvat

Jos tupakointi vähenee Suomessa nykyistä vauhtia, on se harvinainen tapa 2030-luvulla ja vuonna 2040 Suomi on savuton.

Muutoksen suunta yhteiskunnassa

Tiekartta ekososiaaliseen sivistysyhteiskuntaan

	NYT	TULEVAISUUDESSA
Hyvinvointikäsitys	Materiaalinen, kulutuskeskeinen	Henkinen, ihmissuhdekeskeinen
Olemisen orientaatio	Yksilökeskeinen	Osallistava, kollektiivinen, ihmistenvälinen
Maailman hahmottamisen tapa	Atomistinen, yksityiskohtainen	Systeminen, ehyt ja kokonaisvaltainen
Talouden toimintaperiaate	Voittojen yksityistäminen ja tappioiden sosialisointi	Jakamistalous, Osallisuustalous
Suhtautuminen luonnonvaroihin	Jätteitä syntyy valtavasti	Jätteet ovat osoitus virheellisestä tuote- tai palvelusuunnittelusta
Energialähteet	Fossiiliset energianlähteet	Puhdas energia
Suhtautuminen aikaan	Lyhyen aikavälin ajattelu	Pitkän aikavälin ajattelu

Lyhyen aikavälin voitto vai pitkän aikavälin kestävyys

Keskuskauppakamari

Suomen tulevaisuuden vaarantaa

- a) EU:n ilmastopolitiikka
- b) Energiatehokkuusdirektiivi
- c) Kaivosvero
- d) Rikkidirektiivi
- e) Rahoitusmarkkinaverot

OECD

Kestävyttä lisäävien ratkaisujen siirtäminen vuoteen 2020 aiheuttaa yhteiskunnille 50 % suuremmat väistämättömät kustannukset vuoden 2050 jälkeen.

Linnainmaa, L. (2012). Viisi hanketta vaarantaa Suomen tulevaisuuden. Luettavissa:

<http://kauppakamari.fi/2012/10/09/viisi-hanketta-vaarantaa-suomen-tulevaisuuden/>

OECD (2012). OECD Environmental Outlook to 2050: The Consequences of Inaction. OECD Publishing. Luettavissa:

<http://www.oecd.org/env/environmentalindicatorsmodellandoutlooks/oecdenvironmentaloutlookto2050theconsequencesofinaction.htm>

Yim, S. & Barrett, S. (2012). Public Health Impacts of Combustion Emissions in the United Kingdom. Environmental Science & Technology, 46(8), 4291–4296

EEA (2011). Revealing the costs of air pollution from industrial facilities in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Luettavissa:

http://www.eea.europa.eu/publications/cost-of-air-pollution/at_download/file

HEAL (2013). The Unpaid Health Bill. How Coal Power Plants Make Us Sick. Bryssels: Health and Environment Alliance.

Markandya, A. & Wilkinson, P. (2007). Electricity generation and health. Lancet 370(9591): 979–990.

5

**Elämäntapojen
muutos**

Mitä on kohtuullisuus minulle?

Kuinka paljon on riittävän paljon ja minkä verran ei riitä?

”Jos tietää, minkä verran on tarpeeksi, on rikas.”

~~ENEMMÄN~~ → PAREMPAA

Tarpeeseen perustuva kuluttaminen?

Mitä tarvitsen enemmän ja mitä vähemmän hyvän elämän elämiseksi?

Painopisteen määrittäminen
tavaravaurauden ja sosiaalisen
vaurauden välillä.

Elämän merkityksellisimmät asiat
eivät liity tavaroihin vaan ihmisiin.

Vapaus ja vastuu?

Voimaannuttavat kohtaamiset?

Timo Pajunen

Itsestä ulospäin suuntautuminen lisää tyytyväisyyttä ja vähentää materiaalistien asioiden merkitystä.

Vapaus ja vastuu?

Dunn, E., Aknin, L., & Norton, M. 2008. Spending Money on Others Promotes Happiness. *Science* 319(5870), 1687–1688.
Raijas, A., & Wilska, T-A. (toim.) (2008). *Perhe kulutusyhteiskunnassa*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Timo Pajunen

Millaista maailmaa arkiset valintani ylläpitävät?

Jokainen valinta tukee tai heikentää sitä ihmisten ja instituutioiden ketjua, johon se minut liittää.

Vapaus ja vastuu?

Millaiseen ihmisten, raaka-aineiden ja voimaloiden ketjuun liittyn sytyttämällä valot?

LIKAISTA VAI PUHDASTA? REILUA VAI EPÄREILUA?

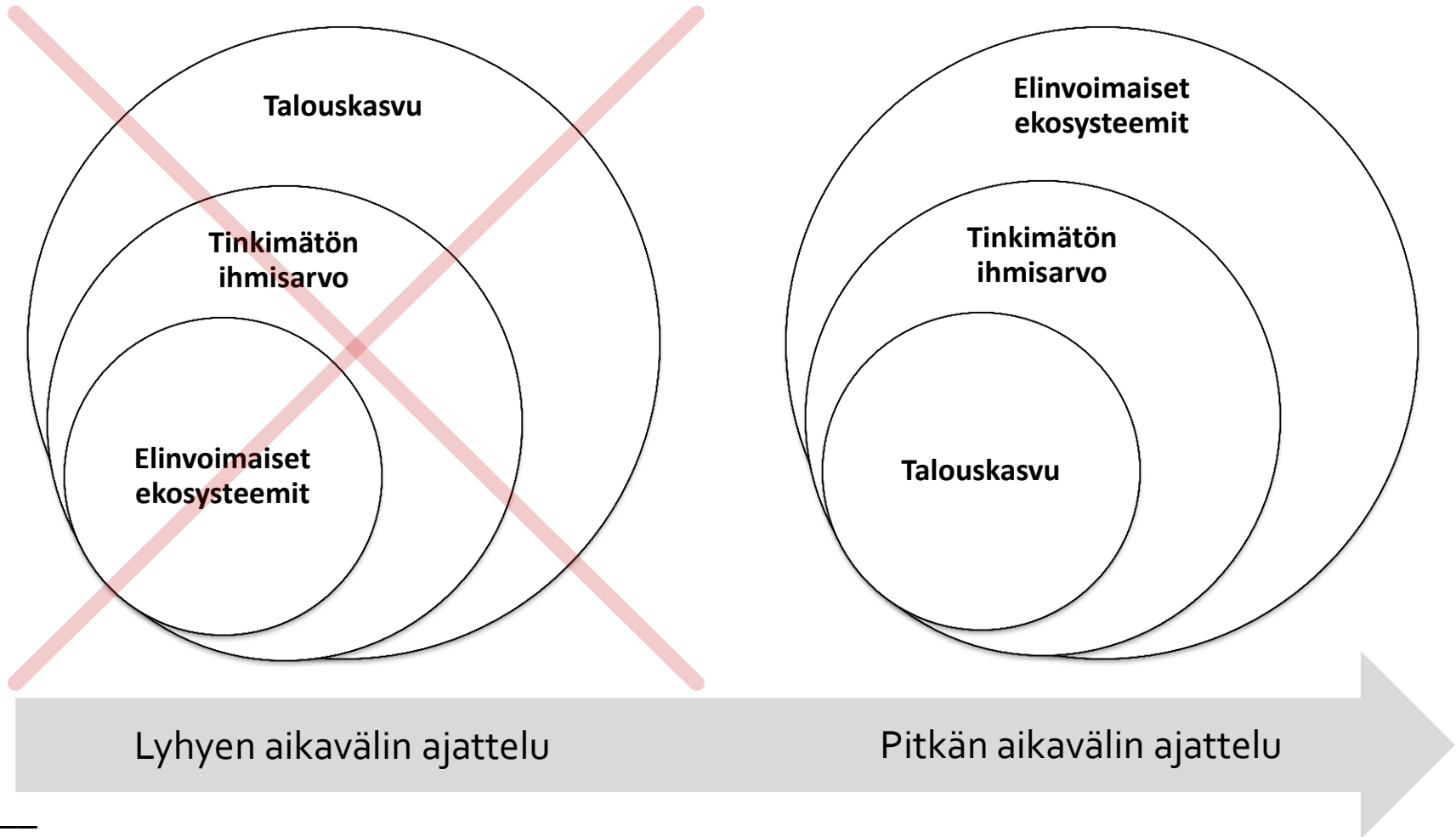
KIVIHILI SUOMESSA

- **Valtaosa kaivoksista, joissa työperäiset sairaudet ja ympäristö- tai ihmisoikeusrikkomukset ovat tavallisia**
- **1 TWh verran kivihiilen avulla tuotettua energiaa on yhteydessä**
  - **25 ihmisen menehtymiseen ilmansaasteisiin ja**
  - **225 ihmisen vakavaan sairastumiseen.**
- **Jopa 169 000 000 euron vuotuinen terveyshaitta**

6

**Tarpeeksi
kaikille ja
ikuisesti**

Kestävään elämäntapaan ja kulttuuriin siirtyminen edellyttää tosiasiaperusteista maailmankäsitystä

Hediger, W. (1999) Reconciling "weak" and "strong" sustainability. *International Journal of Social Economics*, 26(7/8/9), pp. 1120–1144.

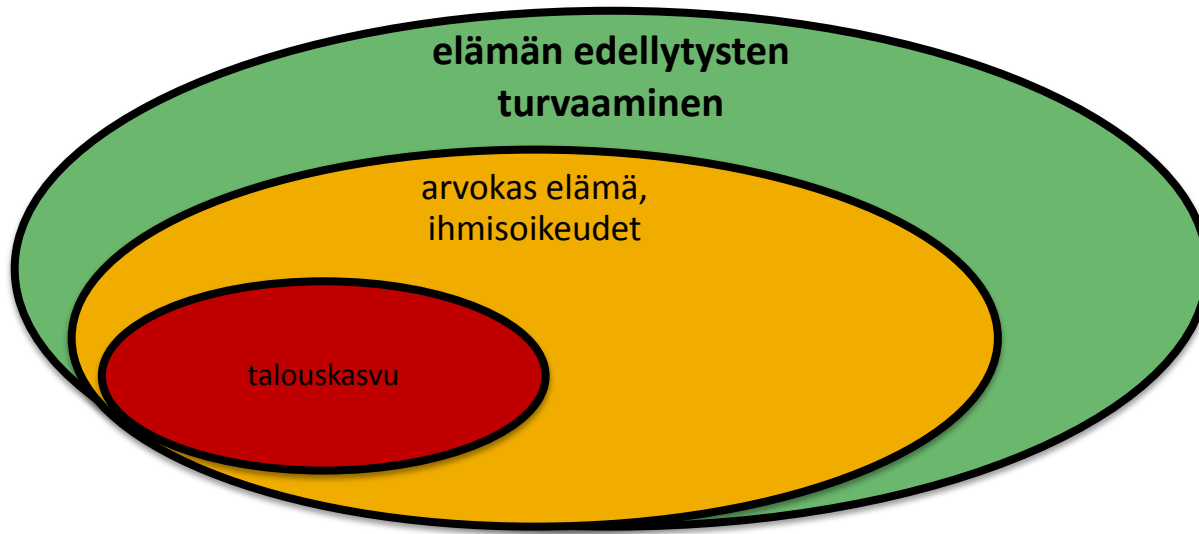
Giddings, B., Hopwood, B. & O'Brien, G. (2002). Environment, economy and society: fitting them together into sustainable development. *Sustainable Development*, 10(4), 187–196.

Ott, K. (2003). The Case for Strong Sustainability. In: Ott, K. & P. Thapa (eds.) *Greifswald's Environmental Ethics*. Steinbecker Verlag.

Baker, S. (2006). *Sustainable development*. London: Routledge.

Kaksi inhimillisen kasvun päämäärää

a) Systemisen maailmankäsityksen omaksuminen

b) Planetaariseen vastuuseen kasvaminen

Minä	Perhe	Ystävät ja sukulaiset	Suomalaiset ihmiset	Länsimaalaiset ihmiset	Kaikki ihmiset	Ihmiset ja eläimet	Ihmiset, eläimet ja kasvit	Ekosysteemit	Maapallo
------	-------	-----------------------	---------------------	------------------------	----------------	--------------------	----------------------------	--------------	----------

Salonen, A. (2013). Responsible Consumption. In: Idowu, S., Capaldi, N., Zu, L., Das Gupta, A. (Eds.). Encyclopedia of Corporate Social Responsibility. Berlin: Springer.

Salonen, A. & Åhlberg, M. (2013). Obstacles to Sustainable Living in the Helsinki Metropolitan Area. Sustainable Cities and Society.

Salonen, A. & Tast, S. (2013). Finnish Early Childhood Educators and Sustainable Development. Journal of Sustainable Development 6(2), 70-85.

Salonen, A. (2012). Sosiaalinen saneeraus - tie ekososiaaliseen sivistykseen. Teoksessa Tuula Helne & Tiina Silvasti (toim.), Yhteyksien kirja – Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla.

Helsinki: Kansaneläkelaitoksen tutkimusosasto. 134-147. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37654/YhteyksienKirja.pdf?sequence=1>

Salonen, A. & Åhlberg, M. (2012). The Path towards Planetary Responsibility - Expanding the Domain of Human Responsibility Is a Fundamental Goal for Life-Long Learning in a High-Consumption Society. Journal of Sustainable Development, 5(8), 13-26

KIITOS

Arto O. Salonen

arto.salonen(at)metropolia.fi